

MENTALE SYMPTOMER OG UDVIKLING AF DEMENS VED PARKINSONS SYGDOM

**Katrine Sværke, Neuropsykolog og Ph.D.-studerende, Bispebjerg
Hospital**

Program:

17-18:

- Typiske kognitive udfordringer hos Parkinsonramte
- Udvikling af demens og demensformer

18-18.20:

- Pause

18.20-19:

- Hvad kan man gøre?
- Spørgsmål

Parkinsons sygdom – En bevægeforstyrrelse ?

PD er den hyppigste neurodegenerative sygdom efter Alzheimers sygdom. Forekommer hos ca. 1 ud af 100 mennesker over 50 år (ca. 7000 i alt i DK).
(Neurodegenerativ sygdom = Hjernens struktur og funktion nedbrydes over tid)

Selvom PD normalt er kendt som en bevægeforstyrrelse (tremor, rigiditet, hypokinesi mm.) bliver rigtig mange med tiden generede af kognitive symptomer.
(Kognitiv = tankeprocesser. Alt det der ikke er motorik og følelser)

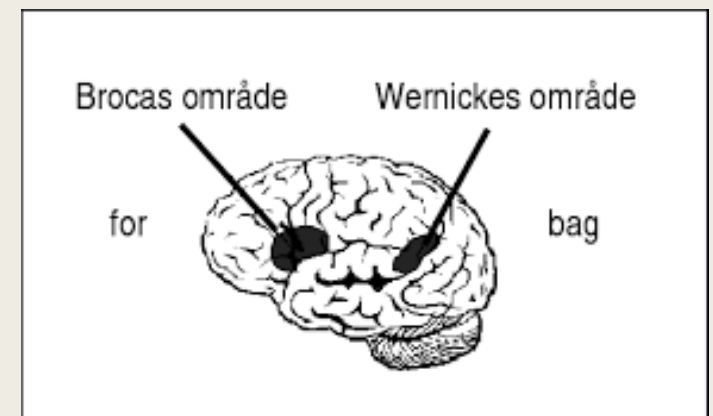
Stor forståelse for bl.a. hukommelsesproblemer hos eks. mennesker med AD. Forståelsen udebliver overfor mennesker med PD, da det ikke er så alment kendt, at PD påvirker kognitionen.

Hvad er kognition? 5 kognitive domæner

1) Sproglige funktioner

IKKE at forveksle med motoriske vanskeligheder med at udtale ord (dysartri)!

SELVE den tankemæssige del af sproget er forstyrret: Enten evnen til at producere ord (Broca) eller koble det rigtige ord med den rigtige betydning (Wernicke)

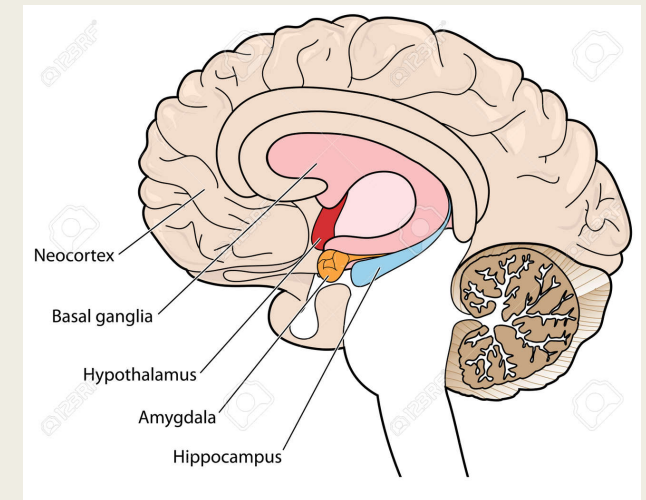

Hvad er kognition? 5 kognitive domæner

2) Hukommelse

Hukommelse er mange ting:

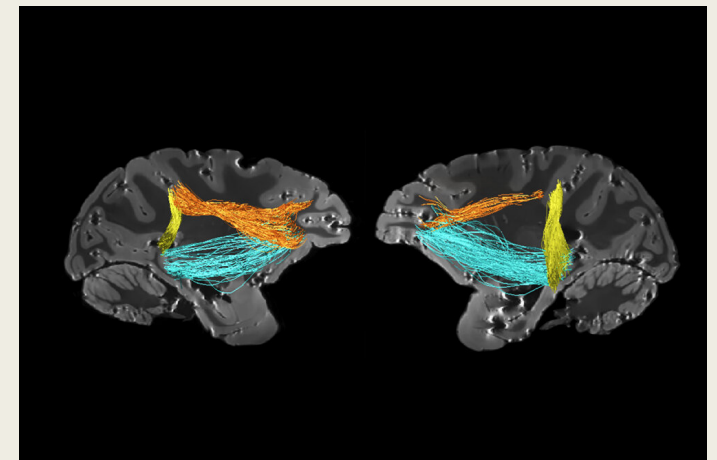
- Semantisk (Huske fakta)
- Episodisk (Huske begivenheder)
- Korttidshukommelse (hippocampus)
- Langtidshukommelse (Semantisk + episodisk)
- Procedural hukommelse (basal ganglier)
- Arbejdshukommelse (frontallappen, vi vender tilbage til denne!)

Hvad er kognition? 5 kognitive domæner

3) Opmærksomhed og koncentration

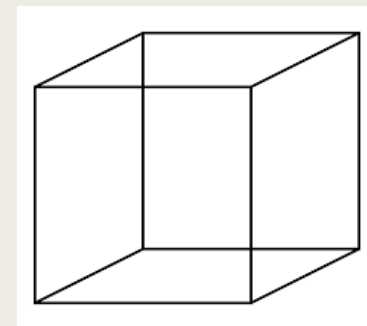
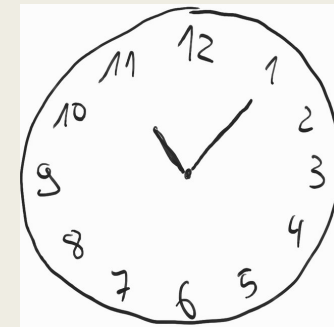
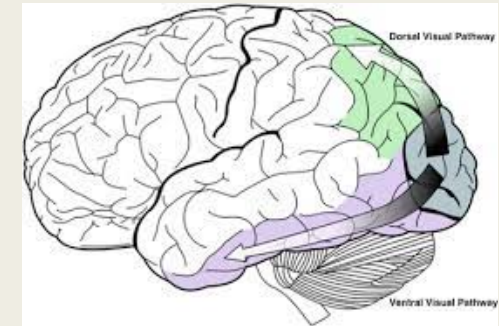
- Evnen til at fastholde opmærksomheden på det man er i gang med uden at blive distraheret
- Holde opmærksomheden i længere tid ad gangen uden at 'slukke' og 'tænde' for meget for koncentrationen (også kaldet at fluktuere)
- Såkaldt 'hvid masse' i hjernen

Hvad er kognition? 5 kognitive domæner

4) Visuokognitive og visuospatiale funktioner

- Rum / retningsorientering
- Overblik over en side
- Hvor er ting henne
ift. hinanden?
- Finde vej

Hvad er kognition? 5 kognitive domæner

5) Eksekutive funktioner

Hjernens 'chef'. Får alt til at gå op i en højere enhed: Overblik, planlægning, multi-tasking, strategi, systematik...

Den kognitive pyramide

Problemløsning
og abstraktion

Indlæring og
hukommelse

Opmærksomhed og
Koncentration

Sansning og perception

Mental energi og motivation

VIGTIGT AT
FORSTÅ OM
KOGNITION:
ALT
HÆNGER
SAMMEN!

Hvilke
kognitive
funktioner tror I
mennesker
med
Parkinsons
sygdom er
mest
påvirkede på?

Sproglige
funktioner

Hukommelse

Opmærksomhed
og koncentration

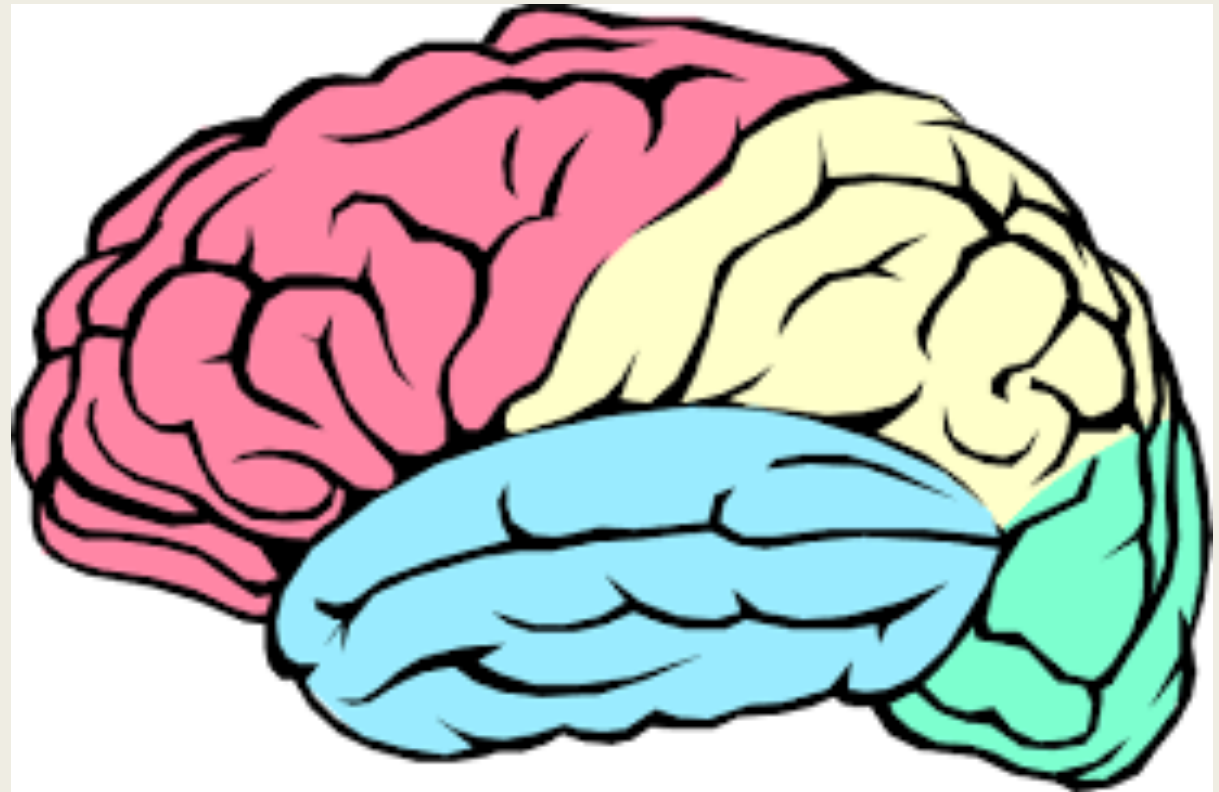
Visuokognitive /
visuospatiale
funktioner

Eksekutive
funktioner

Tre kognitive 'profiler' ved Parkinsons

- 1) Påvirkede eksekutive funktioner og opmærksomhed / koncentration
(især fluktuerende opmærksomhed)
- 2) Påvirkede eksekutive funktioner og opmærksomhed / koncentration
+ Påvirket hukommelse
- 3) Påvirkede eksekutive funktioner og opmærksomhed / koncentration
+ Påvirket hukommelse
+ Påvirkede visuokognitive funktioner

Udvikling af demens ved Parkinsons

- **Tre forskellige stadier – demens udvikles gradvist over tid**

- 1) **Selvrapporterede kognitive vanskeligheder:** Personen selv eller de pårørende oplever at fungere dårligere kognitivt end tidligere, men der kan ikke nødvendigvis findes noget på kognitive tests
- 2) **MCI – Mild Cognitive Impairment:** Gradvis nedgang af kognitive funktioner inden for ét eller flere kognitive domæner, mellemstadiet mellem normal funktion og demens
- 3) **Demens ved Parkinsons sygdom:** Mindst to kognitive domæner er påvirket i en grad, så det går væsentligt ud over evnen til at føre et selvstændigt liv - *UD OVER hvad der kan forklares ud fra de motoriske symptomer: Hvis man ikke kan passe en normal hverdag, men årsagen er motorisk, er man altså IKKE dement!*

Demens kan gå fra begyndende demens (mild påvirkning af evnen til at leve selvstændigt) til moderat og svær (kan ikke føre et selvstændigt liv)

Hvor mange udvikler demens?

Diagnosetidspunkt: 17%

Efter 10 år: 46%

Efter 20 år: 83%

Altså ca. halvdelen efter 10 år, flertallet efter 20 år.

Hvorfor udvikler nogen demens hurtigt, andre langsomt og andre igen slet ikke?

- Høj alder i det hele taget og specifikt højere alder ved diagnosticering af PD
- Sværhedsgrad af motoriske symptomer
- Lavt uddannelsesniveau
- Tilstedeværelse af depression (NB! Her skal man være særlig obs på ikke at blande depression og demens sammen!)
- Mandligt køn
- Global / posterior kognitiv profil (husk de tre kognitive profiler fra tidligere)

Risikofaktorer for hurtig udvikling af demens ved Parkinsons sygdom

PAUSE

Hvad kan man gøre?

- Selvom der henover de sidste tyve år er kommet øget viden omkring kognitive symptomer ved PD, er vi stadig meget bagud ift. behandling af motoriske symptomer.
- Aktuelt er der ingen behandlingsmuligheder der kan stoppe udviklingen af kognitive symptomer ved Parkinsons sygdom, men flere muligheder for at forsinke udviklingen.
- Generelt:
  - Sund livsstil (Kost, motion, søvn osv.).
  - Indholdsrigt og meningsfuldt liv med nære relationer og livskvalitet.
  - Kognitiv træning (Det er det, vi skal snakke om nu).

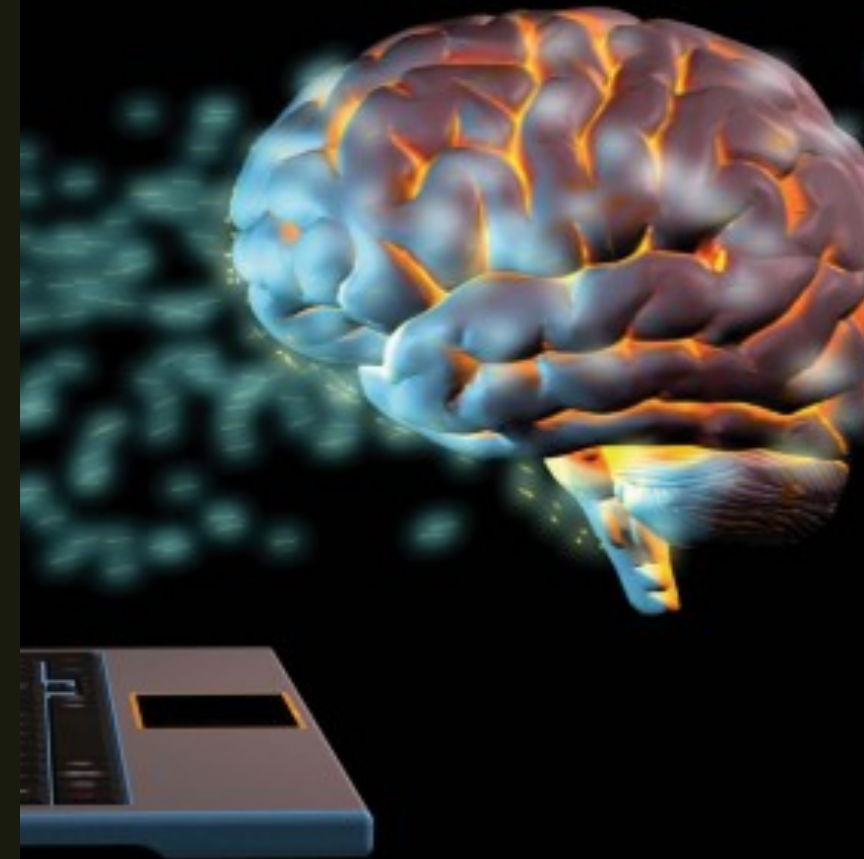

Hvad er kognitiv træning?

- Kognitiv træning er, når man gør noget aktivt for at træne sine kognitive funktioner, ligesom man skal dyrke motion for at træne sin krop.
- Men kan man så bare lave hvad som helst? Nok ikke. Bestemte ting ser ud til at hjælpe på effekten:
  - Intensitet af træningen
  - Løbende justering af sværhedsgrad
  - Variation i øvelser (transfer effekter)
  - Løbende støtte og hjælp til at holde motivationen fra eks. en sundhedsprofessionel
- VIGTIGT! Ikke al kognitiv træning er GENoptræning – træning er også at lære at kompensere

Computerbaseret kognitiv træning

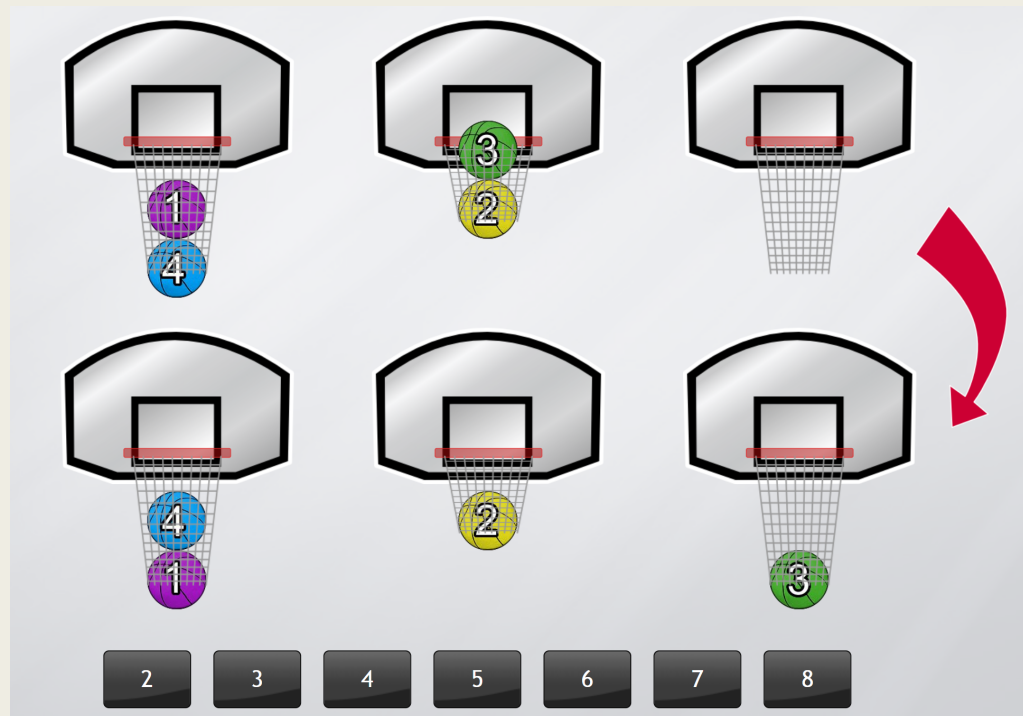
- Særligt udviklede computerprogrammer, der træner kognitive funktioner. Kan tilgås på hjemmesider på internettet eller som apps
- Kritisk tilgang til disse programmer! Mange programmer påstår, at forskning understøtter effekten, men når man så læser forskningen grundigt...

COMPEX-PROJEKTET

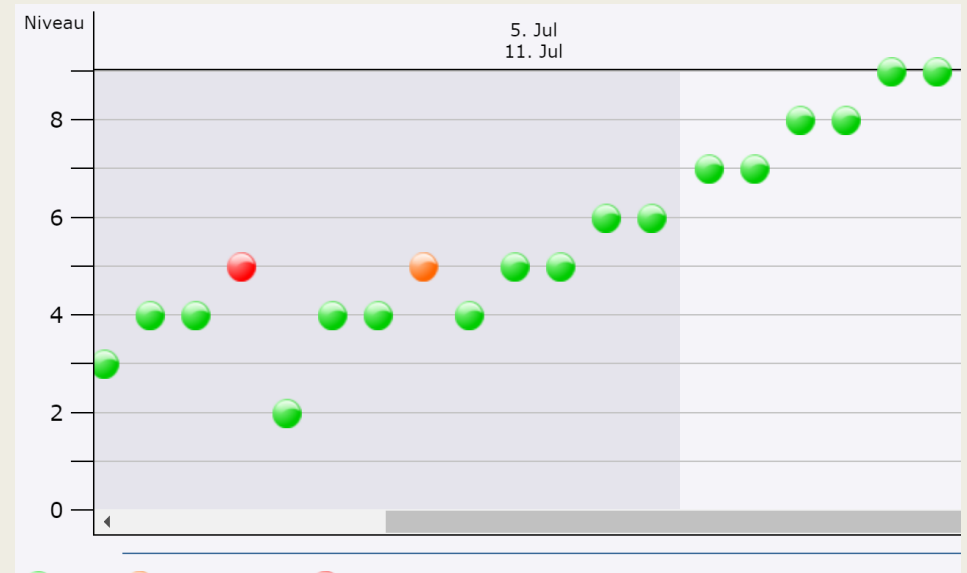
- Det største studie hidtil, som undersøger effekten af computerbaseret kognitiv træning, bl.a. ved Parkinsons sygdom. 400 patienter i alt, 200 med Parkinsons sygdom
- Projektet er bl.a. støttet af Parkinsonforeningen med 150.000 kr.
- Sites i Danmark, Sverige og Schweiz
- Sammenligner specifik træning med generel træning. 10 øvelser i hvert program
- Inklusionsdag på Bispebjerg Hospital: Test og igangsættelse af træning
- 8 ugers træning hjemme: 5 gange om ugen i 60 minutter (må gerne deles op)
- Løbende telefon-opfølgninger (hver 14. dag)
- Afsluttende test på Bispebjerg efter 8 uger og 3 måneder

Specifik træning:
Øvelse til vanskeligheder med
arbejdshukommelsen: 'Basketball'

Generel træning

OVERSIGHT OVER RESULTATER

Hvis du har lyst til at høre mere om projektet:

- Neuropsykolog Katrine Sværke
Telefon: 21 25 10 87
Mail: katrine.svaerke.schioeler@regionh.dk

Katrine Sværke

Neuropsykolog, PhD Studerende

Hanne Christensen

Principal Investigator
Professor, overlæge, dr.med.

Annemette Løkkegaard

Klinisk forskningslektor, overlæge,
PhD

Louise Christensen

Afdelingslæge, klinisk lektor, PhD